

Št. 6.

V Celovcu 1. junija 1864.

X. zv.

Pomladančice.

(Zložil J. Bilc.)

I.

Zladnja zvezda je vgasnila,
Lunica za goro plava;
Jutra zarja svit zgubila,
Poje zvon: Marija zdrava!

Solnce se prikaže zlato,
Zlate svoje žarke lije
V roso pomlajeno trato,
V logu zbuja harmonije.

Drage jágnjeta, voliče,
Zbirajo pastirja glasi;
Pervič je v dobrovo kliče:
Mladega so leta časi.

Slavček! glas tvoj še bolj zalo
V jasnem jutru mi odmeva,
Ker pomladne himne v hvalo
Svoj'mu stvarniku prepeva.

II.

Rože na polji
Pomladne cvetijo,
Biseri rosní
Se v žarkih bliščijo.

Pervikrat v žarkih
Pomladnih se greje.

* * *

Lepa si lepa
Pomladna cvetlica;
Lepše ko ti so
Nedolžnosti lica.

III.

Okoli cvetličice bele
Ferlijo metaljčki mladi,
Brenčijo v trumah bučele;
Vesele so ljube pomladi.

Oh rožica vmira — izdiha —
In vela je njena glavica.

Metulji krog nje ferfolijo,
Ne serkajo 'ž nje več medice;
Bučelice več ne brenčijo
Okrog zapuščene cvetlice.

Pa burja studena pripiha
In merzlo nas brije v lica;

Ak sreča se smeje ti, brate,
Vesele praznuješ godove;
Ak polnijo žetve bogate
Ti z vinom in žitom sodove,

Te truma prijatlov obdaja;
Al ko te nesreče morijo,
Glej, eden po enem odhaja
In samega te zapustijo. —

IV.

Mladi fantje in deklice
Na travnik hitijo,
Pomladanske si cvetlice
Tergati želijo.

Lica bele in rudeče
Mleko so in kri;
In očesica žareče
Jasni zvezdici.

V kodre zlate si pletejo
Zlatih rož zlató;

In v nedolžnosti pojejo
Milo pesmico.

Blagor ti, nedolžna čeda!
Trikrat blagor ti:
Tvoje še oko ne gleda
Tje v prihodnje dni.

Pomlad Tvoja ti podoba
Rožice daje.

Pa končá jesenska doba
Veselje najslaje.

V.

Truden domú se kmet podaja,
Zemlji izročil seme je;
Kaj bo rodilo — Bog sam vé —
Z neba nam blagoslov prihaja.

Rog je pastirjev že potihnil,
„Ave Marije“ zvon molčí,

Vernim se dušam še glasí,
„Sladko počijte!“ kmet je zdihnil.

V goro harijsko je vtonilo
Milo pomladno solnčice;
Solnce tak' sreče skrije se,
Da nam krasneje bo svetilo.

VI.

Žarki so vgasnili vroči,
Noč zagrinja svet spijoči,
Na nebó zvezdice suje;
Vsaka stvar miruje.

V enem sercu pa vgasnila
Vere zvezda je premila.
Nikdar ono ne miruje;
V Boga ne veruje.

Glej nebo, neverník, jasno,
Zvezdic čedo glej prekrasno!
Bog mogočni jih je vstvaril,
S svitom je obdaril.

Vstvaril je tud serce tvoje,
Vse stvari on hrani svoje:
Veruj! Sladko boš počival
Mir nebeški žvival.

VII.

Škerjanci v zraku žvergolijo
Večerne pesmi prepevaje;
Po gorah žarki se žarijo,
Slovo jemaje,

Gorečo krasno glej višavo!
Gorijo tak naj domovini
Za vero, milo očetnjavo
Slovenski sini! —

VIII.

Hladna noč na zemljo pade,
Hladna sapica pihljá,
Bliskajo se zvezd mirjade,
Bleda lunica veslá.

Duh se dviga iz telesa,
V rajske kroge poletí,
Lepotije zre nebesa,
In zamaknjen govori:

Temno-modro zagrinjalo
Solnce zadnji žar zlatí,
Rimska cesta pa prezalo
Z belim svitom ga srebrí. —

Zagrinjalo je tak jasno,
Ki zagrinja blagi raj;
O kako mora biti krasno,
Kar zagernjeno je zdaj!

Domen.

(Domača povest iz prejšnjega veka.)

3. Stara Meta.

Četert ure od vasi na hribcu je stala lesena kočá. Okrog nje je bil majhen vertič nasajen; sicer pa ni bilo nobenega poslopja, ni kozolca, ni hleva pri kolibi. Kak dober streljaj daleč proti severju pa se je začela gošča, vaška hosta.

Prebivala je v tej koči stara žena, osebenica Meta, mati Domnova. Sedé na starem, polomljenem stolu, imela je pred seboj ukajen kolovrat in počasno goné brenčeče vreteno je vlekla predivo s kodelje. Razun stare predice ni bilo ničesa znamenitega v mali koči. Nad červivo mizico je visela berleča lešerba, ki pa je bila berljavi predici čisto brez potrebe. Vendar se jej ni nitka ne enkrat utergala, da-si ravno so jej služili persti za-se in namesto oči. Ob steni je stala slaba fpostelja in pred njo velika skrinja hrastovega lesa. Sicer pa je bilo vse prazno.

Ker je starka vedno stanovala sama, v vas pa ni več mogla ali hotla, imela je vendar-le žensko slabost, da je rada govorila, in tudi na samem ni mogla molčati. Zató je med svojim delom ven in ven godernjala v predivo. Največ reči človek ne bi bil mogel razumeti, kajti starka je včasí le mermrala, včasí celó samo s suho brado migala. Le kedar je prišlo kaj posebno važnega iz spominov njene stare glave, kaj tacega, kar jej je razvnelo materno serce, tačas je tudi jeziček jel živeje opletati in mleti po brezzobih čeljustih, tačas je nabrana roka hitreje pulila laneno predivo s kodelje in tudi kolesce je oživelo v svojem enomernem teku.

„Bo! bo! — tako se je jezila starka — zadosti! Imel bo zadosti; več ko gospodar bo imel! — Kedar bom jaz peté stegnila, Bog mi grehe odpusti in kri Kriščeva me omij, potlej naj bo dobil pismo, in naj mu bo plačal na-nj oče, kar je meni obljubil. In ti, Meta si ga déla v skrinjo in še le po smerti ga smeš pokazati — uj, še le po smerti, ko že ne boš videla, kako ga tvoj sin vživa.“

Zdajci šepeta starka zopet nekaj časa nerazločljivo v kolovrat. Videti je bilo, kakor bi molila ali Boga prosila odpuščanja grehov, ker obračala je oči na steno, kjer je visel sv. križ.

„Ljubiti bi ga imel in ne pozna ga!“ govorila je dalje, svet ga ne vé, celó v kerstnih bukvah ga ni, le v moji glavi je; odkar je še Plevnik šel pod zemljo, ki mi je pismo prebral, potlej je le v moji glavi!“

„Kogá je le v vaši glavi?“ praša je sin Domen, ki je stopivši v hišo čul zadnje besede.

Mati se zgane. Ni bila navada, da bi sin hodil k njej, najmanj pa še tako pozno po noči. Tudi ga ni videla, kedaj je prišel v hišo; skerbelo jo je, ni-li slišal česa, kar je sama sebi govorila.

„Kaj je vam v glavi?“ reče sin drugoč. „Morda so se vam stari možgani vneli?“

„Kaj si prišel?“ praša nasproti starka sina.

„Proč!“ odgovori sin ter sede za piškavo mizico na klop in postavi veliko culo pred sé. Ko bi starka ne bila berljava od dela, skerbi in terpljenja prejšnih let, videla bi bila, kako je sinu lice zatemnelo, kako je nevolja, nesreča in serd bralo se mu z očesa.

„Za božji čas! vendar se nisi sperl z Jurcem, da bi bil pustil službo pri njem. Ne, tega nisi storil tega! On je bil mož; ko bi njega ne bilo, tebe bi ne bilo morda zdaj, ker umerl bi bil in Bog vé, kaj bi bilo z materjo tvojo.“

„Za plot bi me bili vergli precej po porodu, bolje bi bilo“, odgovori sin z nekakim čudnim glasom ter zakrije obraz v pergišče.

„Za božji čas! kaj ti je? Ne govori tako, to je greh pred Bogom!“ svarila je stara žena sina svojega in počasi izvlekla popraševaje iz njega, kaj in kako je, da ga je Jurec izpodil iz hiše zavoljo hčere, mlade Anke. Ko je slišala, da gospodar zvlasti zato noče in ne bi hotel dati svoje hčere njenemu sinu, ker je nezakonski in oče njegov svetu neznan, vzdihnila je globoko, rekla pa ni ničesa.

Vedela je vendar, koliko je sinu težko pri sercu, kako ga mora to peči, in v serce se jej je mislil.

„Nič ne maraj, ljubi moj Domen!“ tako je milo začela tolažiti ga, „nič ne maraj, jutri ko se bode solnce vzdignilo, vzamem jaz palico in grem doli v dolino k Jurcu, in vse bodem poravnala ž njim in pogovorila ga, da te zopet vzame. Zastran Anke ti pa

skrivaj povém toliko, da jo boš lahko dobil po moji smerti; dote boš že imel toliko, koliko vsak ženin v naši fari, če ne več, pa tiho bodi in sam vedi! Jaz bom Boga prosila in mamko božjo in svetega Damjana, tvojega patrona, da bi mene kmalo vzel, zavoljo tebe in tvoje sreče; zakaj veliko veliko slabega sem jaz preživela in prebila na svetu, Domen!“ Rekši se jej vderó debele solze po velem, nagerbančenem licu.

Sin je tiho stermel pred-se. „Nič, ne bo mati nič“, reče potem, „nazaj ne grem. Jaz si ne bom prosil, nihče ne bo za-me prosil, tudi vi ne. Ne vzame me, niti ne grem!“

„Ako te jaz prosim, da pojdi, menda mi boš vendar storil to, saj dolgo me ne bodeš imel; ne bodem več dolgo drugemu svetu za nadloge in spodtiko. Nikoli te niso ljudjé tožili — —“

„Zmirom me je tožil eden“, seže jej Domen v besedo, „in taisti me je tožil tudi nocoj, in morda še kaj misli storiti z menoj; po sili hoče, da bi me obesili; pa pri moji živi duši“, vdari strahovito ob mizo, „jaz mu jo bom naložil, da mu ne bo potreba nobenega posla oskerbovati več, ni tožiti ni opravljati. Sova me je zatožil, sovraži me, pa ne vem kaj ga bódem, dozdam mu nisem storil ničesa, hočem pa razmeriti vse, kedar se snideva!“

Ko je stara mati slišala ime Sova, prestrašila se je. Precej jame sinu to misel izpodbijati. „Kako ti na misel pride, Domen! da bi se grajščak Sova za-te pečal? Če te je zatožil, kaj mu hočeš, Bog te obvaruj hudega, greha ne delaj, Bog ga bo že sam kaznoval.“

„Mati, vi ne veste nič!“ odgovori sin kratko in zamolklo. Vse poskušnje stare žene, utolažiti njegovo vrelo kri, bile so zastonj, on je ni poslušal; le sem ter tje se je odrezal: „To jaz sam vem, jaz bom sodil!“

Žena odstavi kolovrat, jame prositi in tarnati, ker vedela je, da če ta pripomoček ne pride do živca, da je potem vse proč. „Pod zemljo me boš spravil s svojo termo in svojeglavnostjo. Le zakaj si ne bi dal dopovedati in zakaj bi ne poslušal modrejših ljudi? Pomisli, kaj bo potlej, potlej, če narediš kaj nespametnega.“ Tako in drugače mu je skušala do serca priti, a serce je bilo v skorjati lupini, tudi take in enake strele se ga niso prijele.

„Mati, kdo je bil moj oče!“ praša mater po dolgem molku. „Zakaj to prašaš? Tega ti zdaj še ne povem, ne morem, niti ne smem“, odgovori stara mati in solze se jej ustavijo, ko bi trenil. Prašanje jej je bilo nenadoma zastavljeno.

„In zakaj mi ne morete? Ali nisem zadosti star? Ali mar me imate še vedno za otroka?“

„Ne, nimam te za otroka, a nikar tega ne prašaj svojo mater, njen jezik bo popred oterpnel, kakor povedal ti očetovo ime; izvedel ga boš pa.“

„Morate mi ga povedati, ali svet bo videl, da tudi sin brez očeta še kaj stori, kar se ne zgodi vsak petek. Nocoj so mi očitali, da nimam znanega očeta. Povedite, kdo je moj oče? prašam vas na zadnje, če ne poveste, kesali se boste.“

Starka ni mogla odgovoriti, le odmajala je z glavo.

Domen pokrije kučmo, stori dve dolgi stopinji po mali koči, pritisne leseno kljuko na durih in že ga ni bilo.

„Domen! Domen“, kliče stara žena sina nazaj, pa zastonj; Domen se je izgubil že v temni noči, kam? ni mogla stara vedeti ni misliti. Zmerzovaje na vežnem pragu je točila solze, ki so jej zmerzovale na sterhnelem lieu, klicala zastonj v temo in sneg ime svojega edinega sina, obetaje, da mu hoče vse povedati.

Burovž na zvezdatem nebu je kazal že blizo jutra, ko je starka vzdihovaje: „Ah, jaz revica! revica! na svetu. Bog, ti mene potolaži za pet ran kervavih!“ zapahnila vrata in podala se v kočo na posteljo. Noter do jutra so rožljale roženkrančeve jagode skozi njene perste. Molila je za sina, za upornega in nepokornega sina. Vso noč niso mirovale ustnice.

Ko zjutraj prisije onemoglo pozimsko solnce, leze starka s svojega samošnega selišča v vas k Jurcu. Stari gospodar je bil sicer čez noč omeščan, tolažil je ženo, zagotavljal jej, da hoče njej in sinu pomagati, a ni ga bilo preprosi, da bi vzela Domna nazaj. Ko je stara popraševala, ali so ga videli kaj kje od sinoči, ni jej vedel nihče povedati ničesa o njem.

Ko je mati žalostna šla zopet proti domu, videla je od daleč gospoda Sovo, kako je sprehajal se po cesti ob verbovji. Postala je na gazu, obernila se proti onemu kraju in zaprotila s palico in rekla: „Ti krokar! ti živina živinska!“ Vendar pomisli se hitro, plaho se ozre okrog, ako jo je kdo videl, in prepričana, da je sama daleč okrog, šetala je ob palici dalje domū.

4. Berač Ureh s Kostela.

Minulo je teden dni. Domna ni bilo nič videti. Eni so govorili, da se je kje obesil, ker mu Jurec ni hotel dati Anke; eni pak so zopet terdili, da je najberž v vodo skočil in v jezu vtonil. „Zakaj“, tako so dokazovali, „ko bi si bil tak močen korenjak vrat zaderhnil in svojo dušo po tem takem hudiču naravnost v pest dal, gotovo bi bila taka sapa vstala, da bi se devetdeset let stare bukve prekucovale: saj je bila še uno leto, ko je ranjca Njivčeva Irica otroka v pepel skrila in se potlej sama na hišno kljuko obesila, taka grozovita burja, da je bilo poštenega človeka kmalo strah. Če pa že hudimer za tako, poredno bābišče toliko hrupa in hruma napravi, kaj bi še le v resnici počel, ko bi tacega mladega, dozdej

zmirom pridnega človeka v pekel dobil. Hem! to ni kar takó ne, obesil se že ni!“

Vendar le stari, modri so znali tako logiko. Znano je pak, da ženske — zlasti starikave — niso zmirom modre. Tudi zdaj niso bile, ampak pobrale so vse novice za dognane in gotove in je nosile stari materi revici na uho, ki ni vedela, ali živi ali ne. Da-si ni verjela, kar so jej pravile vse mačice iz vasi, vendar jej je bilo neznano hudo pri sercu.

Neka tetka je celo razpovedala od veže do veže, da je z lastnimi očmi videla starega grajščaka gospoda Sovo, kako je prišel iz kočice na Hribcu, kamor je bil šel starko, ubogo mater tolažit. Tudi je pravila, da je precej za gospodom pritaval iz kočice v okolici dobro znani berač Ureh s Kostela; da je potlej ona omenjenemu beraču nalašč in še posebej darú dala dober kos klobase mestnice (a Bog vedi, da ne iz radovednosti); da jej je Ureh sicer povedal, kje je bil skrit in kako je poslušal, kako je govoril gospod Sova stari osebenici; da pa nikakor ni hotel povedati jej, kako je govoril grajščak in kaj. Ta novica bi bila gotovo storila pomenka za dva zimska večera dovolj, ko ne bi bila omenjena tetka na glasu, da rada nareja iz muhe konja. Tako pa jej tedaj večidel vaščanov ni hotel verjeti. „Še z možmi ne govori, pa bode šel kilave babe gledat! Da bi jej kaj dal in pomagal, zató je preskop in preterd. To ni nič!“ Tako so uganili kmetje.

Ko so pa eni prašali špehomavha Urha s Kostela samega, ta ni hotel reči ni bev ni mev, samó namežikal je in priterkaval ob dlan in kazal dve redi belih zob iz gosto obraščenih ust. Vsled tega so eni menili, da je morda vendar-le nekaj resnice v oni pravlji.

Bilo je lepega pozimskega dne. Solnce, da-si kesno in onemoglo, bilo je vendar krasno in jasno vzšlo izza jutrovega nebeskega obzorja, ter je stalo v vsej svoji lepoti ravno v sredi svojega pota. Po kosmatih smerekah, skrivenčanih bukvah in starikavih javorjih, ki so rastle bolj velikemu germičju, kakor gostemu gozdu podobni po stermin rebri pol ure od vasi, šumelo je ivje, ki se je tajévalo od vejic in padalo na tla. Tu in tam se je oprostila kaka potlačena brinjeva veja svojega sitnega jarma, ledene skorje, in pogledala iz snega.

Za vse to pa se nista zmenila dva človeka, ki sta šla po stermin rebri po gazu navzdol.

Pervi, kmečki hlapče, kacih osemnajst let star, ki je nesel opertav težko vrečo na herbtu, ne posebno zanimiv za nas, ker nam naša pripoved tudi ne pové ničesa več o njem, samo da je ravno hodil z drugim nam važnejim človekom: Urhom s Kostela.

Ureh s Kostela, po svojem značaju, rokodelstvu in obertniji pošten berač, bil bi težko s svojo zunanjo obliko koga mojih

častitih bravecev pridobil za svojo osebo in mavho. Zakaj ne samo, da je nosil gerdo zmeršeno brado, v kateri je tičala tu pa tam kaka vdeta pleva ali osina, ki je pričala, da je Ureh poslednjo noč v svislih v slamo zarit prespal, bila mu je tudi obleka raztergana, da je záplata záplato krila. Mnogo zakerpani in zvlečeni črevlji so bili z békovo tero zvezani, kar pa ni moglo braniti silnemu, plošnjatemu palcu na Urhovi levi nogi, da ne bi bil priril iz svojega skrivališča na zrak božji, na beli dan. Tudi drugod se je videlo, da Ureh skerbi za dobro ventilacijo. Tako je tudi klobukovo oglavje imelo precejšnjo luknjo, iz ktere je gledalo nekoliko dolgih črnih las. — Pa vendar se je prikupil vsem ljudém, namreč po goslih ali citrah na dve struni, ki so zdaj visele beraču čez pleča, in pa po veselih pesmih, ki jih je peti znal in povsodi rad pel.

„Zakaj imaš pa prazno mavho, Ureh?“ praša mladi človek tovarša berača. „Zakaj pa žita ne pobiraš va-njo, saj bi ga lahko prodal, ako ga nočeš hraniti!“

„Kdo bo to okopával!“ odgovori berač. „Ali ne živim po božji volji in besedi? Kaj ne veš, da je pisano: Ne glejte ni ne skerbite za tó, kaj bote jedli in pili in kako se bote oblačili, zakaj vse to vam bode priverženo. No, in jaz tudi ne skerbim za jutri, da mi Bog le za sproti dá.“

„Kaj bo pa, kedar umerješ?“

„Bav! tega pa ne vem!“

„Kaj pa kedar ne boš mogel več hoditi od veže do veže, s čim se boš živil!“

„Hi! hi! za plot se vležem v koprive, hobát in smetti, ter umerjem počasi.“

„Kje se boš drevi ustavil?“ praša mladič Urha.

„K Jurcu pojdem, tjekaj pridi, ako boš dal za kaj mokrega, ker žejen sem že ves božji dan in kakove dobre kapljice takó potreben, ko suha kepa na njivi med mašami dežjá.“

„Če boš citral in pel, dam ti že za žganje drevi!“

„Pel in pravil pripovedi, in plesal in vse!“

„Zapoj no kakovo, tukaj-le na počivalniku se jaz oddahnem.“

Rekši nasloni svojo vrečo na štercelj, ki je molil na stezo.

„Ktero?“ praša berač Ureh. „Tisto, ki pravi:

Oj mati, stara mati vi,

Kdo pa v hlevu gor leži?

Počez leži, gerdo smerči,

Cepelji doli vam molí?

„No, zakaj ne spoješ do kraja? ta je lepa, zapoj!“ reče fantè, ko je berač na enkrat nehal in gledal proti gostemu germu, ki je rastel deset stopinj od steze. — Kaj si videl? zajca?“

„Videl sem ga, in volja me je počakati tu-le, da pride zopet v germ nazaj. Le pojdi ti svojo pot, mlinski materi naroči, naj

mi kaj prihranijo v skledi. Drevi pridi k Jurcu, pa ne pozabi mošnjička s seboj, če je tudi suhoten“, govori berač.

„Kaj boš delal tukaj? Pojdi z menoj do mlina in zapoj mi tisto pesem.“

„Zdaj ne! Pojdi svojo pot! Ali si gluha ali ne slišiš? Ako me pograbi jeza, stolčem ti gosli na čeljustih in veržem tebe in tvojo vrečo v dolino.“

Na to fantin naglo opertá svojo krošnjo in odide po gazu navzdol, ker bal se je jeziti Urha, o katerem je vedel, da mu ni vsaki kos v rokah.“

Ko berač Ureh s Kostela vidi, da je tovarš njegov odšel in skril se v ovinku, zakliče: „Le semkaj pojdi, Domen! Kaj se boš skrival, videl sem te videl. Ureh s Kostela ti bo eno tako povedal, da ti jo vsa vas ne vé otovrej, čeravno ima raztergano mavho čez ramo obešeno in nič v nji.“

Zdajci stopi iz germovja res nihče drugi, kakor Domen.

„Le sem!“ govori dalje berač. „Reci mi kdo, da nisem dobrih oči. Pol glave sem videl in prec sem vedel, da si ti. Že tri dni te iščem in hodim povsod, koder te ni; na zadnje te pa tukaj vrag derži, kjer bi te nihče ne čakal.“

„Kaj mi boš povedal?“ prasha Domen osorno.

„Veš kaj! le nekoliko lepše me gledaj, da me ne ujeziš in potlej bi bil terd in svojeglav in ni te toliko, da bi iz mene spravil, kar vem. Da pa nekaj vem, povem ti kar na prvo, koga tukaj delaš. Sova je iz svojega žlambora zlezla in je šla svojega svaka Čuka obiskat čez to gorico. Kregulj je pa zadišal, da ni stare sovražnice botre Sove domá, in je je šel čakati, in tukaj-le na mestu je čaka. Hi, hi! kaj ni res tako?“

„Kdo ti je povedal, da čakam grajščaka?“

„Vse pride v modro glavo, Domen, vse! In še kaj družega izve, kdor ima dve ušesi, kakor Ureh s Kostela, če so ravno le beračevi. Pa kako je to, da te ni najti nikjer? Govoré, da si se obesil, utonil in vsega spaka, ker se ljudém ne pokažeš. Lej kleka! ko bi bil jaz s svojo mavho naprej bernjal po vaséh, bil bi tačas že kakovo klobaso pogoltnil ta predpust in kak polovičar za žgano vince bi mi bil med perste pal, tako sem moral pa za teboj nositi te besede.“

„Ktere besede?“

„Le poterpi! — Tam na Štajerskem sem bil do unega tedna. Djal sem pa: Šent, Ureh! že od novine nisi pobiral po Kranjskem, kjer imajo še vendar tebe in tvoje gosli najrajši. In tako sem jo ustrigel čez gore in vode; da-si ravno je ta-le moj palec na nogi, ki iz črevlja gleda, včasí skomljal in tožil, da sem mu hišo slabo pokrila na zimo, vendar sem, tri dni in tri noči je tega, srečno prišel v vaš kraj. Ravno sem šel gori mimo kočé, kjer tvoja stara živi

in spi, — mislil sem iti doli v vas do Jurea ali župana, da bi bil čez noč, — kar vidim, da menca proti hišici — kaj misliš kdo?“

„Kdo? Povedi?“

„Sova!“

„Sova je šel k moji materi?“

„Le stoj, nisva še pri koncu. — Jaz pravim: ne, tebe pa nočem srečati, volk kosmatin, morda bi se zmotil, in bi te v sneg zakadil in ne smel potlej devet let več les-kaj. Zakaj midva s Sovo si nisva nič kaj prijatla že iz starih časov ne. To je pa tako prišlo. Enkrat — —“

„Drugopot boš pravil, zdaj povej, ali je šel k moji materi in če veš, kaj jej je rekel!“ seže Domen beraču v besedo.

„To je res, da vem, kaj jej je pravil. A ljubi moj Domen, Zaletel-pečpoderl, jaz sem tak mož, kar hodim po svetu: vse ali pa nič! vse ali pa nič! nepoterpežljivost nikjer ni pridna. — Enkrat so tukaj v gradu oves mlatili, — predlansko leto je bilo ne mara — ko jaz pridem pred pod. Huj! prec me mlatiči naženó, da sem jim zagodel in zapel tisto svojo, saj veš, ki pravi:

Če sem raztergan, kaj zató?

Ob letu imel bom vse novó.“

„Lepo te prosim, govori mi zdaj, drugokrat boš pel!“

„Nepoterpežljivost nikjer ni pridna!“ terdil je berač Ureh.

„Dobro se mi je godilo pri fantičih mladičih; kar ti pride stara suha prekla Sova na skedenj in se zadere nad menoj tako gerdo, da me še zdaj zebe po herbtu. Kar precej sem jo moral pobrati in od tedaj si nisva nič kaj v rodu. Kaj meniš ti, da bi te bil jaz iskal že tri dni po sedmih vaséh in po vseh dolinah, ko bi jaz Sove rad ne imel? — Počenem tedaj v lopo, pasja obist ga tedaj prinese do veže, in meni nič tebi nič gre noter. Kaj ima? Le zlezem v vežo, skrijem se med loparje za vrata in poslušam. Kaj sem slišal? Tvoja stara je hudobovala se in jokala na postelji, on pa je renčal ko pes, kedar mu rogovilico pokažeš. Za prvega nisem mogel nič razločiti. Nastavljal sem ušesa ter nastavljal. Kmaló se mi je zdelo, da se o tebi menita. Tvoja stara ga je zmerjala, gospoda, da je bilo gerdo. Kakó je to? pravim si!“

„Daj mi pismo ven — slišal sem Sovo reči tvoji materi —, daj mi pisanje nazaj, jaz ti dam pet sto kron za-nj, doté bo za tvojega sina dovolj. Moje ime pa nesi v grob s seboj, tvoj sin bo živel brez očeta tudi odslej.“

„Nič, ti živinče brez serca! — govorila je tvoja mati hripavo — ti zver nečloveška, zakaj nisi šel mimo mene, zakaj si me zakopal v to revščino. Kaj je bilo meni treba izgubiti poštenega imena! Ti si mi ga požerl. Ti si kriv, da je moj sin nesrečen, da je brez imena in poštenja, da ga iz hiše podé, ker svojega nečloveškega očeta ne pozna, da je morda nesrečno smert storil,

zakaj kar vsi ljudjé verjemó, morala bom verjeti tudi jaz, revica na svetu — in ti ne veš, kako ti je jokala tvoja stara.“

„Ni se obesil ne — odgovori jej oni gosposki pes — jaz sem izvedel — potlej pa zopet ne vem, kaj je djal, ni mi prišlo do ušes.“

„Ti si me prisilil, da te ne bom imenovala pred smertjo, prisegla sem ti in deržala černo prisego — reče tvoja mati — da-si mi je težko stalo. In zdaj bi rad še zadnjo? Ne boš je imel, ne nikdar ti ne bo drugi dal pisanja v roke ko on, ki te ga je sram. Vsaj po moji smerti naj bo vedel, kakovega očeta ima.“

„Le daj ga v vojake, krokar! potlej pa prelomim prisego in razkažem pismo; najpervo pa tvoji ženi.“

„Potlej greš v pekel — djal je Sova.“

„Kdo gre bolj na dno, ko ti — tako je že vsa hripava kričala tvoja mati.“

„Mene strah popade, skočim iz veže in se potem skrijem v lopo. Kmalo za tem je priklet iz hiše Sova bled ko smert. Ko bi bilo temnejše, poskusil bi ga bil v sneg posaditi; pa sem zopet rekel: najboljšje je, da človek v ljudski ogenj rok ne vtiče; ni se mu bati, da bi se opeknel. Vendar z Domnom sva se imela prav po pravici, kakor dva prijatla; povedati mu moram te čenče; tako sem si mislil. Zdaj pa sam premisli; povedal sem ti besede, kakoršne so bile. Sodi ti, kakor hočeš, jaz sodim tako in rečem kar naravnost, očeta imaš, pa prekanjeno hudičevega očeta. Ne bi bil naglavnih grehov ni prvi ni sedmi, ako mu jih našteješ, da te bo poznal. Zdaj pa zdrav, morda se še kaj vidiva, ali pa ne, Bog vé, kedaj se za plot vležem. Ene dni se bom pa še tođ klatil, da bom videl, kakov mož si kaj. Ho! ho! saj veš, kaj mislim!“

Rekši se zasuče na svoji zakerpani široki peti in stori tri stopinje, potem pa se zopet oberne: „Slišiš, Domen, nič ne skerbi. Ureh s Kostela nima babjega jezika. Jaz ne bom nikdar nič pravil. Ti pa delaj, kakor hočeš.“

Po teh besedah se zopet oberne po stermi stezi, in peva je neko staro pesem, skrjuje se v ovinku. Vendar od daleč se zopet prikaže in vpije nepremaknjeno stoječemu Domnu: „Hoj! slišiš Domen! ne stoj ondukaj! Že pred sem ti hotel povedati, ako čakaš Sove, ne boš ga pričakal, že pred poldnem je bil domá, po drugi poti je šel, ne čez goro!“ Potem se je zopet glasna pesem razlegala po gori.

Lahko si je misliti, kako je bilo Domnu. Upert na svojo debelo gerjačo je serpo gledal v tla. Med vso pripovedjo beračevó ni zinil ne besede. Pretresnilo ga je, kar mu je poročil Ureh. Človek, ki ga je preganjal, ki ga je on sovražil bolj ko vse druge ljudi, tisti bi bil v resnici njegov oče? To ni mogoče. Vendar celo kerdelo spominov se mu pripodí v glavo. Zdaj se mu je razjasnila

marsikaka beseda materna, ki je popred ni razumel; spomnil se je, da je govorila o očetu, ki ni samo tak, kakor drugi ljudjé, ampak še kaj družega, da mu je obetala dote dovelj in vendar sama ni imela ničesa, samo kar je z roko pripravila itd. Vse to je poterjevalo beračevo pripoved. In vendar ne! Kako bode tisti njegov oče, ki ga je edini gerdo pogledaval, ki ga ni mogel videti, da ne bi bil zvlekel obervi in zgerbančil čela.

Enake misli so blodile ubogemu Domnu po možganih. Misel je misel podila. Skoraj vertelo se mu je v glavi. Z obema rokama je tiščal svoj kij, kakor bi hotel perste v les vtisniti. „Očeta nimam!“ reče na zadnje, kakor bi z uma bil, ko se je beračeva pesem že slabo slišala iz doline. „Očeta nimam — on mi ni oče — jaz ga ne maram; — jaz ga — —“, zadnjih besed ni mogel izgovoriti, kri mu je šnila v glavo, oči so bile izbuhnjene in usta belopena.

Vsede se v sneg in nasloni glavo v dlani in na kolena.

Mladič, ki je šel iz mlina po tej stezi nazaj, videl je korenjaškega Domna, sedečega tik gazú, kako so mu debele solze tekle izpod perstov. Ko je šel tiho mimo, ni se Domen genil z mesta, niti ga ni čul. Rad bi ga bil ogovoril in tolažil, ker sta bila popred prijetla, a ni si upal. Nekoliko časa ga je gledal od daleč, potem pa ga je pustil v snegu sedeti. (Dalje in konec prihodnjič.)

Materne solze.

Zemljo tiha noč pokriva,
Zvezde jasno se bliščé,
V sladkem spanji vse počiva,
Vse skerbi so zabljene.
Vendar tamkaj 'z majhne hiše
Luč skoz okno še berlí;
Mati tam si solze briše,
Še pri detetu bedí.

Dete bledo je boleno,
Oj boleno močno je;
Mamo gleda preljubljeno,
Zadnjokrat jo gleda še.
Ker že bliža smert se bela,
Dete zdihne zadnjokrat;
Šmertna žena ga objela,
Šlo je dolgo spanje spat.

Solze materi debele
Se črez lice vdirajo,
Dete mrtvo roke vele
K sercu tožnem' stiskajo.
Ni človeka v tihi noči,
Mater da tolažil bi,
Serce tožno da ne počí
V grenki, grenki žalosti.

Zemljo zmir še noč pokriva,
Zvezde jasno se bliščé;
Tam nad njimi Bog pa biva,
Šteje solze matrne;
V bisere je vse spremení,
V svitle, krasne bisere;
Otrok tam pa njen ljubljeni
Njej za krono zbira vse. — V. K.

Sebastjan Klonovič.

V.

Leta 1584 je bila v Lublinu slavna deželna sodba. Plemstvo se je v celih trumah sprehajalo po ulicah, razgovarjalo se o velicem jutrajšnjem dnevi in ogledovalo prestara zidovja. To je bilo v drugi polovici mesca julija. Solnce je plavalo na čistem nebu, in ogledovalo se v temnih Bistričinih valovih.

Jutrajšna sodba ima biti velike važnosti. Zborovski so sklenili pred kraljem zatožiti hetmana Zamojskega, ki je v Krakovu dal umoriti Samuela Zborovskega. Ta hetmanov čin je zbudil veliko vrišča po vsej zemlji. Rodovina Zborovskih je bila med prvimi rodovinami poljskimi, in rojena brata Samuelova, Janez in Andrej, prvi kastelan gnjezenski, drugi nadvorni deželni maršal, štela sta na svoji strani vsak obilo plemstva in pripravljena sta bila, na vso moč braniti svobodo svoje domovine.

Na prestolu poljskem je v tej dobi sedel Štefan Batori. Bil je to kralj, ki je koj vidil, ko je prevzel vlado, kje je največa njena slabost. Tako imenovana „zlata svoboda“ plemstva in velikašev je bila mnogokrat škodljiva zemlji, ker samovolja in oholost plemenitašev ni marala za splošno blagostanje, ampak le za svoj lastni prid. Batori je dobro vedel, da bode to Poljskej v pogubo; zato je sklenil, da izkorenini to zlo.

Ali to je bil težaven, pa vendar jalov posel. Za vse to, da je več potov pobil sovražnike, zvalo ga je plemstvo tirana narodne svobode; ali železna roka kraljeva je v kleščah držala neskladno četo nemirnežev, ki so na videz branili svobodo zemlje, podporo pa jemali od neprijateljev. To je Batori dobro spoznal in pogledal je po zemlji, ne bi li kje našel moža, komur bi smel odkriti najskrivnejše svoje namere. In našel je zaupnika. Mož velike učenosti in pravega serca je stal ob prestolu, in iz kraljevih rok je prijel pečat in bulavo. Bil je to Janez Zamojski. — Štiri leta pozneje, 26. aprila 1584. leta je glava padla Samuelu Zborovskemu, derzovitemu nemirnežu, ki je teptal ustav zemeljski. To še bolj razplamtí nemirneže; mnogo prijateljev je obstopilo rako pokojnikovo. Med ostalimi je bil nek neznaec v črnem žametovem županu *), ki je robec pomočil v kri rajnega in s silnim glasom zavpil: „Če ga njegovih nobeden ne osveti, osvetim (maščujem) ga jaz, tako se zaklinjam pri živem Bogu.“ In dolgo je po nesrečni zemlji plapolal okervavljeni robec neznanega viteza.

*) Dolga suknja.

Zjutraj za rana je korakala od kraljevega gradu srajna četa v cerkev k sv. maši. Kralj je klečal na rudeči, z zlatom obšiti blazini, in maziljeno svojo glavo poniževal pred Gospodom s ternjevo krono, premišljeva je o junaškem Lešku, ki je sezidal to cerkev v slavo sv. Mihelu, premagavši Hedvičane. Ko je pogledal na veliko gotiško kupljo, prašal je samega sebe, ali ni tudi on sam po tolicih zmagah kaj obljubil Bogu. Dozdevalo se mu je, kakor da je čul nek glas poleg sebe: „Ti postaviš Bogu najmilejši hram, če povzdigneš veliko, kerščansko Poljsko!“ Kralj Štefan se je ozerl, za njim je klečal Janez Zamojski. Kralj si je mislil: En steber te cerkve že stoji!

Med tem se je na tergu sešlo sila svetá. Cel kup ljudstva in plemstva je obstopilo svetovavnico, velik dom sredi terga, kjer je v bogati in z gerbi ozaljšani sednici kralj sodil o rečeh Zborovskih. Prosto ljudstvo je z začudenjem ogledovalo veliko in velikansko poslopje in prekrasne kipove, ki so predstavljali vlado in pravico. Oddelek plemstva pa se je sešel v pivnici, ki je bila spodaj, in okušal pivo iz Gdanska in iz Kažimira.

Pa tudi tu se je govorilo o važnih rečeh onega dne. Zastopnici Zborovskih so s pivom in z medom gostovali svoje priveržence. Zbrano plemstvo je mermalo zoper kralja, Krištofu Zborovskemu pa kričalo: „vivat“, kakor prihodnjemu brambovcu poljske svobode.

„Okó za oko!“ klikne plemič v temno rudečem županu.

„Glava kancelarjeva! ker...“ oglasi se nekdo v kotu, ali ni vsega izgovoril, ker se je prestrašil, ko so vsi okoli umolknili.

„Bog, kaj bode?“

„Sodnji dan...“

„Jaz pa pravim“, oglasi se neznan plemenitaš v črnem županu, „da tu ni treba mnogo premišljevati: kdor ima prav, naj prime za meč.“

Na to potegne iz nožnic velik in širok meč, z drugo roko pa razvije beli okervavljeni robeč. Vsi so umolknili in pogledali na plemiča, ktereга nobeden poznal ni.

„Kedar pojde kralj iz cerkve v svetovavnico...“ govori neznaní.

Še večá tihota v pivnici. Plemiči so pogledovali drug drugega; vsem se je serca prijela neka žalobna slutnja. V tem zadoni glas bandurista:

„Naj se plemstvo kolje,

Mi smo dobre volje;

Kjer se rujno vino pije,

Sladka pesem v sereu klije!“

Neznanec je mahnil z okervavljenim robečom, pogleda bandurista, in hoče še nekaj povedati, kar počí glas: „Kralj gré!“

Vse zleti pred kralja, da ga pozdravi; neznanec v črnem županu in bandurist pa sta izginila v tem hipu.

V velici palači je kralj Štefan sedel na prestol, ki je bil z rudečim žametom preprežen. Bil je Štefan majhne postave in vpadlega lica; z žarečimi očmi na enkrat pregleda vse zbirališče. Na njem ni viditi kraljevih znamenj. Temni kožuh in nizka kapa s peresom, to mu je vse. Poleg njega je sedel Zamojski, z druge strani primaš Karnkovski. Za njima so se vsedli drugi dostojniki deželski in cerkveni, plemstvo pa se je vstopilo v velicem kolobarju v raznih krojih, s poljskimi, španjskimi, švedskimi (in nemškimi) pasovi. Mladež je bila po ogersko napravljena, ker je ogerski kraj bil v navadi za Štefanove vlade.

Govorilo se je o raznih rečeh pred kraljem. Pervi se vzdigne maršal Zborovski, in poklonivši se kralju, vzdigne glas zoper kancelarja, ki je umoril Samuela. Govoril je o žalosti cele rodovine, o sramoti, ki je zadela ves rod, ker je pokojnik kot plemič javno bil ubit proti zakonom plemiškim. Pravil je, da bode Samuelova kri pred Bogom vpila za osveto narodu, ki zločina ni kaznoval, ampak celo poplašal ga, ker je povišal ga na visoko čast, kakor kraljevega svaka.

Tu je nastal silen hrup in krik. Priverženci Zborovskih so se vznemirili; zazveneale so sablje, in gotovo bi se bila pred kraljevim veličastvom kri prelivala, da ni v ta mah nov gost vseh oči obernil na-se.

Bil je to postaren plemič z italijanskim pasom na črnem županu. Visoko, gladko čelo in turbno, prijazno lice je spričevalo, da je ta mož v svojem življenju mnogo mislil, mnogo čutil. Po plečih so mu viseli ostanki sivih las, ktere je nekda gladila roka ljubljene Voršilke, sedaj so pa pobeléli kakor sneg pod težo let in žalosti.

„Kohanovski! Janez od Černolesa!“ kliknilo je v en mah plemstvo, in razdelilo se.

Ljubljeni narodni pesnik je prišel v pravi čas. Angelj sladke harmonije in ljubezni prinesel je mir in slogo med razperte brate. Nehal je razpor, sablje so v nožnice zletele, in nobeden se ne prederzne vpričo pesnika z eno besedo ne pretergati svete tišine, in to je bilo sijemu pesniku največe plačilo.

Kralj Štefan pozdravi pesnika in odkrije se, Zamojski stisne mu roko, in ko se je Kohanovski dostojno kralju poklonil, govori mu kralj: „Čujem, da nekdo tam preži na moje življenje, da meni snuje propast; ali jaz se nobenega ne bojim, samo ti, gospod, ti si meni pogubljev. Čarobne tvoje pesme so ti prikupile ves narod, tako da sedaj sam ne znam, kdo naju je prvi v narodu.“

„Ljubezen za ljubezen“, spregovori primaš Karnkovski, „ali še kdo tako ljubi svojo domovino, kakor Janez?“

Batori nagerbi čelo in odgovori: „Res da! Bolnik ne ljubi lekarja, kateri mu rane pregleduje.“

Izgovorivši, nasmeje se Zamojskemu, ker je on edini mogel razumeti svojega gospodarja.

Med tem se je vse plemstvo nakupičilo okoli Kohanovskega, da od blizo vidi pesnika, ki svoj narod toliko ljubi, ki je sam o sebi rekel, da se je samo dva pota v življenji znižal od vzvišene te ljubezni; prvič ko se je zaljubil v Dorotejo, drugič ko je jokal nad grobom predrage svoje Voršilke. Vsi so hoteli viditi nenavadnega človeka, ki se je odrekel kastelanstvu, da ne bi kastelan pozgubil, kar je zadobil Janez iz Černolesa.

Nastala je tihota v celem zbirališču. Naposled spregovori pesnik. Obradovan in navdušen, da so ga kralj in plemstvo tako sprejeli, povzdigne oči k nebu, in dve solzi ste mu kanili na blede lice.

„Vera in Bog!“ govoril je. „Želel bi si tu lire, da zahvalno pesem zapojem svojemu kralju in svojim bratom; ali razjokane moje persi danes ne dihajó pesem, samo hrepené in kričé za osveto!“

Ko si je obrisal solzé, pravil je kralju in celemu narodu, da so Bisurmani proti vsemu pravu ubili Podvodovskega, brata njegove žene; dokazal je, da je poslančeva oseba „sacrosancta“. In roki vzdignivši, zaklinjal je kralja in narod, naj poljsko kri osveté na carigrajskih vratih, in na munarah zasade križ, znamenje našega odrešenja.

Glas in roke pesnikove so se začele tresti, obraz mu porudi in oči s kervjó zalijó. Roke položi na čelo in strese se. Mehko serce pesnikovo silnejše čuti grozo barbarstva, kakor jo narisati more — in počí.

„Lekarja!“ kričali so vsi.

„Vode!“ kričalo se je povsodi.

Skozi gnječo plemičev je prederl mladi meščan lublinski, Kohanovskega vzdignil in nesel ga v stransko sobo.

Kralj in velikaši vstanejo, velik nemir nastane v palači. Na stvar Zborovskih so vsi pozabili.

Zastonj je bil trud najboljših lekarjev. Pesnik, ktereга je udaril mertud, umiral je na postelji. Kralj odloži zbor, nemirno hodi po palači in vedno poprašuje, kako je Kohanovskemu.

V stranski sobi je klečal oča Voršilkin, obdan od lekarjev in prijateljev. Ob postelji je klečal meščan lublinski, deržal pesnikovo roko, in oblival jo s solzami.

„Komu zapuščaš svojo liro, brate?“ praša kancelar, stojé pri postelji.

„Vernemu služabniku tvojega doma“, odgovori pesnik s slabim glasom, in pokaže na klečečega meščana.

„Acern!“ djal je kancelar meščanu, „ti dobiš liro, ki je pevala samo narodu.“

„Moja muza je sirota, hetman“, odgovori Klonovič, „jaz nisem zmožen tako divnim pesmam! Nehal sem ljubiti, sedaj sem oterpnel za yes svet.“

„Pa oni to govori, ki je s toliko ljubeznijo opeval svojo domovino?“ klikne kancelar.

„Ljubezen, ljubezen goji in zasadij povsodi“, govori umirajoči pesnik, „in ko bi deset zern padlo v ternje in na skalo, enajsto pa obrodi bujen plod . . . Ljubi vse ljudi, in reci jim, najšse ljubijo med seboj . . . nad vse pa ljubi svojo domovino . . . V tej ljubezni bodi slep, kakor je mati slepa v ljubezni proti svojemu detetu.“

„Ljubiti?“ zavpil je pesnik, „ono ljubiti, kar ni ljubezni vredno, kar se samo razdira in gnjuje, kakor stoječa voda? O, vse to sem jaz ljubil, kar sem okoli sebe gledal, zemljo in ljudi . . . ljubil sem dela, to velikansko prešlost . . . a sedaj vidim, da se v deželi šopiri samovolja in krivica. Pravica se prodaja za denar, in kralja slepé, da zemlja dobro stoji. Pravo plemiško brani vsacega zločina, in nobeden ne verjame, da je edina krepost prava plemenitost . . . Pa da jaz to ljubim, kar preziram? Da jaz sladke pesme pojem, ker me nesloga gluši? O pesnik Černoleski! vzemi svojo liro, jaz je nisem vreden, nesi jo v grob, ker nimam komu peti! . . . Jaz imam posebno liro z železnimi, ostrimi strunami; na njo vdarim, če mi kaj perstje okervavé . . .“

Tako je govoril meščan in potem ponosno okoli sebe pogledal. Krasno njegovo obličje se je že mnogo spremenilo. Bistro sokolovo oko mu je globoko vpadlo v čelo, iz njega je perhnil lahek oblaček zamišljenosti in pridružil se blisek ironije in satire. Nič več ni bil on čisti sanjajoči pesnik, ampak zrel človek v sercu in v glavi, ki je z bistrim očesom prederl na dno življenja, raztergal je zastor prevare; vendar njegovo srce ni oledenelo, in vzlet njegovega duha ni onemogel. Pogumno se je spustil po stezi življenja, da-si ravno je znal, da mora razbiti persi.

Vsi so gledali krasno lice, ponosno postavo meščanovo. Spazivši, kako se je kancelar zamislil, nasmejale se je rekoč: „Ne čudite se mojim besedam, gospod! da-si ravno so grozné. Jaz hočem pevati, kar gledam in poslušam, pevati hočem resnico, golo resnico, da-si tudi je resnica mnogim tern v peti. Ljubezen mora navdihniti pesnika, pa tudi gnjev. — Si natura negat, facit indignatio versum.“

„Resnico peti?“ odgovori kancelar, „treba je, da je pesnik smel. Svet ne ljubi resnice, a pesnik ni oni . . .“

„Jaz želim, da se grob oyenča. Nad njegovim pepelom doneti če slava:

„Forsitan ad Manes dulcedo posthuma laudis
Perveniet nostras, et seri sensus honoris.“

V to se začuje med vrati: „Kralj, kralj!“

Štefan je prišel k postelji, kancelar je pokazal Klonoviča, ki bode naslednik Kohanovskove lire. Kralj je molče meščanu podal roko. Med tem je Kohanovski začel pojemati. Nasmehljej posmertne sladkosti je obsijal pesniku obličje, ker ga je čakala palma izvoljenih. On ni umiral kot poslednji bard svoje domovine! Še enkrat se je nasmejal, roko povzdignil, kakor bi hotel svojemu nasledniku viliti duha ljubezni; ali roka je bila že terda! Še en trenutek — in pesnik Černoleski ni bil več med živimi!

Bil je krasen večer mesca julija. Na sinjem nebu je plaval luna in blede svetlobo lila po ulicah lublinskih. Ta žar je čaravno oblival hram, sezidan skoraj v kraljevi ulici. Šest stegnjenih stebrov doriške versti je nosilo krasno galerijo, in nad njo sta se veličastno kviško spenjala dva stolpa; zlati križi sijejo v mesečni svetlobi in delajo dolgo senco po kraljevi ulici.

V senci tega hrama stojita dva moža.

„Ti hočeš resnico govoriti, pa imaš li pogum?“ spregovori eden, in se najpervi ozre.

Drugi se je tudi ozel in zapazivši dva velikanska stolpa, nehoté zaderheče, kakor bi bil zagledal kako pošast.

„Kaj ti je?“ vpraša zopet prvi. „Tu se bode izlegla velika nesreča za celo zemljo!“

„To je samostan jezuiški.“

„Da, razsipno sezidani samostan.“

„A kralj?“

„Kralj jim gre na roko . . .“

„In njegov kancelar?“

Vprašani pomaje z ramama.

„Ta mož bistré glave . . .“

„Zamost ograja z zidovjem in z nasipom, in veš zakaj?“

„Proti Turčinu.“

„Ne, nikakor ne“, odgovori prvi. „Gledi!“ in pokazal je samostansko zidovje.

„Kako to?“

„Kancelar“, djal je šaljivo vprašani, „kancelar hoče akademijo vstanoviti v Zamostu, da bode zemlja imela čist izvir prosvete.“

„Da odpre iztok temu zlu, ki nas sedaj tlači.“

„Da, da, samo . . .“

In na to položi perst na usta; drug ga je razumel, ker je okoli sebe pogledal.

Mož v bogati haljini podá roko svojemu drugu in pravi: „Zdrav bodi, Acern!“

Ta pa je s spoštovanjem odzdravil serčni pozdrav in odgovoril: „Zdrav, kinč domovine!“

In največa dva moža onega časa sta se poljubila.

S sklonjeno glavo je Klonovič šel domú. Po vsem mestu je bilo gluho in potvarjeno. Smert Kohanovskega je vse razžalostila. Nikjer ni čuti ne pesem, ne plesa.

Prišel je do vrat svojega doma. Skozi okna so se vsipali svetli žarki na ulice, notri se je čul smeh, šale in glasba. Pesnik pogleda skozi okno in vidi Kristino stati sredi pijane mladeži, ki se je ž njo šalila in glasno smejala.

Pesnik polagano odpre vrata svoje sobe, obriše solze in vzame pero, da elegijo napiše na smert Kohanovskega.

Med tem delom ni nobena solza padla na papir. Iz stranskih sob mu je udarjal razsipni smeh na uho in pred očmi sta mu stala stolpa novega samostana.

V ravno tem času je po grajski ulici proti kraljevemu gradu stopal mož srednje postave v širokem županu — Janez Zamojski.

VI.

Več let je preteklo od one dogodbe. Acernovo ime je zaslovelo po vsej zemlji. Ali na nebo poljsko so se navlekli oblaki, čim dalje, tim groznejši in temnejši. Batorija ni več bilo, na prestolu je sedel Sigismund Vaza, kralj slabega duha in slabega serca; krepost in prava zasluga sta mu bili neznani.

Klonovič je vse to gledal in zaradi vsega tega grizel se v duši, potem pa vmaknivši se v svojo sobo, izlival je na papir kri svojega serca, namešano z žolcem, očitovaje narodu zmote, ktere so se va-nj vrinile. Pa karkoli je napisal, varno je skrival pred svetom, ker je v gorečem svojem sercu čutil, da še vsega ni izpel.

Nesrečen v domačem življenji, prevarjen v prvih vročih čutiljih, nerazumljen od one, ktero si je bil izbral za družico življenja, obernil je ubogi pesnik svoje oči od vsega, kar je v njegovi domovini bilo krasnega, in gledal je same slabosti in zmote. Vse bi bil rad s satiro šibal in z želecem škropil, ali to bi bil delal iz ljubezni za domovino, ker je hotel, da mu izmišljena ljubljena bode brez madeža in zmote. Ali kratkovidni ljudjé ga niso umevali.

Nad vse to so ga spoštovali in imeli za moža neokaljene slave in velicih sposobnosti. Malo časa je preteklo, in Klonovič je zasedel klop v svetovavniči . . . Opravlja je dolžnosti nove službe, ni iz oči puščal vzvišenega svojega cilja, za kterelega je živel z vso dušo in z vsem srcem.

Vse to ni utolažilo žeje v pesnikovi duši. Še enkrat se popne narodni goslar z višim poletom, zaželi lire, da svojim zemljakom odpoje veliko dražestno pesem. Ali na klopi svetovavskej se ne

poje taka pesem, ondi je mogel zapeti samo svojo: „Worek Judaszov“. *)

Kakor nekdanj, ob času zlatih sanj, hotel je tudi sedaj pesnik približati se ljudstvu, vtopiti se v njegovo življenje, in tu navdihniti se s pesmijo.

Klonovič kupi brod. Meščanje so si šepetali: „Sebastjan hoče, da povzdigne tergovino, v Gdansko pojde in od ondod nam pripelje atlasa, tibeta in jantara. Odperl bode prodajavnico, in postane velik gospod. Sebastjanovka nas še pogledala ne bode, kedar se bode šetala v srebru in v zlatu.“

Tako so se meščanje razgovarjali, Klonovič pa je stal na bregu reke Bistrice, s tužnim očesom zerl v modre njene valove in spominjal se one dobe, kedar ga popeljejo ti valovi v daljne kraje. V pameti so mu oživéle povesti starega Bartoša, povesti, ktere je poslušal v rani zori svoje mladosti, ko je okoli njega bilo vse tako krasno, tako prelepo. Stari Bartoš mu je mnogo pripovedoval o obalah reke Visle, o brodarskih nezgodah na vodi in radosti, kedar se srečno vračajo v krilo drage Poljske, vsak z novo čapko in v novem jopiču.

Vse to je hotel pesnik viditi s svojimi očmi, hotel se je med ljudstvom preroditi. Ljubil ga je še takrat, ko so ga prezirali vsi drugi pesniki.

Naposled je brod splaval po valovih, hiše lublinske so se pogubile v megli, in čez nekoliko dni so zakliknile silne persi pesnikove:

„Rodna zemlja, Poljska mila,
Cvet prelepi božjega krila!“

Bregovi, gore in mesta so migljale pred njegovimi očmi. Ko je obšel rusko zemljo in obraz njen narisal, obrnil se je na sever, in zapisal vsak vtisek, vsak otočič, vsako besedico, ktera je brodarjem iz ust ušla in jo je čulo njegovo uho.

Meščanje so se veselili skupocene robe, ženi se je senjalo o dragi obleki, pesnik pa je za narod nabiral blaga!

Naposled počí glas po Lublinu: Klonovič se vrača. Kristina stopi k oknu, pričakovaje drage obleke, serce jej silno bije in obraz gori. Senjala je o velicem bogastvu; toda mesto atlasa in kinča je pesnik prinesel zvezek papirja, prinesel je „Brodarja“. **)

Vzdigne se domača burja, Kristina kriči, kakor nora, zakaj ni vzela Šipka, ki s tibetom in damaškom oblači svojo ženo! Kako bi jej damašek lepo stal! Kako bi černe njene oči krasno odsevale v tibetu!

*) Tako se zove ena Klonovičevih satir.

**) Tako se imenuje ena Klonovičeva pesem.

Toda Kristina ni dolgo solz točila. Zjutraj so meščanje prišli na njegov dom in naznanili Sebastjanu, da ga je mesto odbralo za načelnika, ker je on najvrednejši te časti.

Sreča in mir sta poterkala na pesnikova vrata; Kristina bode šetala v svili, v cerkvi prva sedela v klečalu pred velikim oltarjem.

In res je mirno bilo v Klonovičevem domu. Njegova žena je imela drago obleko, dajala zabave in gostije. Na moža se je samo takrat spomnila, kedar je denarjev potrebovala za razsipno življenje. Sreča in obilnost ste na videz vladale v domu lublinskega načelnika. Sosedje so mu zavidali te sreče, ker so mislili, da bode Klonovič sezidal nov dom, kakor so do sedaj delali vsi načelniki; kajti ta služba je bila bogata.

Tako so govorili meščanje siromašni, pesnik pa je zapert v svoji sobi preplakal in prebdel cele noči, in mislil o zmotah svojega društva. Nova služba mu je dajala še večo priliko, globokeje seči v ljudsko srece. Na deželnih sodbah je vidil pokvarjenost tedajnega plemstva, ki je zarad svojih pravic oholo preziralo niže. Veliko serce pesnikovo je tugovalo zarad tolike krivice in razlilo je žole iz sebe, da ž njim otruje in izžgè rane svojega veka, ker je vedno želel, naj bi „draga Poljska v obilnosti sedela, kakor v božjem krilu.“ Meščan je verlo ljubil Poljsko.

Sopet je minilo nekoliko let pokojnega, kervavega dela. Kar je Klonovič pisal, kar je cele noči delal, nobeden v mestu ni vedel za to. Samo duhoven iz novega samostana, ko je o polnoči z rešnjim Telesom šel k bolniku, zapazil je v domu svetlobo, in ko je šel mimo okna, vidil je meščana sedeti pri knjigah in ... pisati reči, ktere krije noč.“

Stara ura že pozno kaže. Klonovič sedi v sobi in prebira pred seboj ležeče papirje. Z očetovsko radostjo gleda neme te svedoke boli in veselja, serce mu silnejše bije, lice rumeni. Liste prevrača, sedaj čita, sedaj se smeje, sedaj solze briše, potem vstane in začne po sobi korakati. Tu pa tam je viditi kak prigodenj siv las na plešasti glavi; vznešena postava je pripognjena, okoli ust žalost in potvarjenost, oko ugaslo, persi vpadle.

Dolgo je hodil po sobi. Naposled je obstal pri oknu in zeri na ulico, kakor da koga pričakuje. Ali na ulici je bilo vse tiho, nebo oblačno, temno. Opade ga strah, prekriža se, priporoči se Devici Mariji, branivki poljske krone.

Med tem so se odperle sobne duri. Klonovič hiti, da pozdravi pričakovanega gosta; ko pa prišlega zagleda, začudi se. Bil je neznanec v dolgi črni obleki, bledih in velih lic.

Klonovič mu poda stol in praša, čemu ga tako pozno obiskuje.

Ta mu je začel na dolgo in široko pripovedovati o nekih sirotah, in prosi načelnika, da jim bode milostljiv. Naposled kakor mimo gredé omeni njegovih spisov, ktere marljivo čita; posebno je hvalil malo knjižico necega poljskega plemenitaša, napisano proti redu Jezusovega društva. Klonovič mu ostro pogleda v oči, ali tu opazi popolno iskrenost. Prizná tedaj, do je on tisti plemenitaš in čuda, ravno v tem trenutji pade mu pogled na črna stolpa novega samostana.

Neznani je gledal na mizo, in kazaje na papirje, djal je: „Brez sumnje sopet nova pesem...“

„Je... to sem pisal samo zarad zabave.“

Neznani se je ironiško nasmejal.

„Lepo so te zabave, ktere človeka lahko pogubé!“

Klonovič je nepremakljivo gledal neznanca; zla slutnja mu je stisnila dušo.

„Kako to?“ prašal je.

„Victoria Deorum in Worek Judaszów.“

Ubogí pesnik je prepadel. Tako je izdal dve satiri, kteri je ravno mislil v Krakov poslati. Kako je neznanec mogel zvedeti za - nji?

„Acern!“ začel je neznani glasno govoriti, „veliki naš pesnik! zakaj poješ reči, ktere krije noč?“

„Govorim resnico.“

„Kaj je resnica?... Hočeš, da ljudi popraviš, ki so nad teboj vzvišeni? Ti jim resnico mečeš v oči in misliš, da je to lahko?... Ti zasmehuješ plemiške gerbove in zahtevaš, da bodo gerbovi krepost in zasluga... Ti nesrečni prah! Ti nevredni červiček! Ti hočeš, da svet popraviš? On te zmečka s svojo težo, in še začivkal ne bodeš. Svet pojde, kakor do sedaj, brez tvoje resnice, ti pa pogineš, jedno pogineš! Govoriš o redu društva Jezusovega... o bedni človek! ohola duša!... Morda bodeš še z beraško palico terkal na samostanska vrata...“

Klonovič je nasproti sedel neznanecu, in s sevajočim očesom gledal njegovo obličje.

„Še je mogoče“, nadaljeval je neznani, in pograbilši papirje z eno roko, pokazal je z drugo ogenj v peči.

„Došel si k meni v levji koži, človek!“ kriknil je Klonovič, in odrinil neznanca, „Appage, Satanas!“

Neznani se je prestrašil; roke položivši na persi, vzdihne in odide.

Dolgo je Klonovič stal pri oknu, serce mu je nemirno utripalo, neznančeve besede so mu pokazale ternje, ktero je moral do groba

gaziti. Černi človek je počasi korakal po grajski ulici — kakor temna senca.

Sedaj je došel gost, ktereга je Klonovič pričakoval. Bil je to njegov prijatelj, Sebastjan Kajek, ki je idoč v Krakov, nesel njegove rokopise tiskarju Sternackemu.

Klonovič je zmota, zveže, blagoslovi in vtakne prijatelju v torbico. Z nekako žalostno slutnjo mu je velel, naj mu po njegovi smrti napiše stih za nadgrobnico. Ko je Kajek odšel, vergel se je Klonovič na kolena, in dolgo dolgo molil. Točil je vroče solze, in ko je vstal, bilo mu je obličje navdihnjeno, in vidilo se je, kakor da je kak žar ovil se okoli glave — pesnika mučenika.

(Konec prihodnjič.)

Glas valov.

Ko zvečer skrivnostna tmina tiho vse livade krije,

In ko lune svit sreberni na jezero bistro sije —

Gledam žalostno in tožno znad stermine grozne dol,

In valovom tožim tukaj svojga serca divjo bol! —

Glas duhovskih harp vzdiguje iz valov se gor grozljivo,

Vsmiljenja besede sladke k meni se glasé vabivno:

„Nisi srečen mar, o revček! žalostno ki tam stojiš,

„Ki tak tožno in brezupno v vale sreberne sterliš?

„Gor na zemlji temni v sercu divje plamení žarenje!

„Spusti se v globino našo, da ugasne ti hlepenje!

„Na posteljo mehko hladno pojdi, hitro vbogaj nas —

„Brez skerbí in sladko spaval tukaj boš na večni čas!

„Gor na zemlji revni žgejo čert, zavidnost in ljubezen,

„Beži dol v naročje naše, svojo boš končal bolezen!“

Tako govore valovi in me čudno vabijo —

Kaj storilo boš, nesrečno serce moje žalostno?! —

J. Severjev.

O veznikih ni, niti, an, anti, nego, kakor kot (ko).

(Konec.)

Zastran členka „an“ (èn, n' = ѧн, нѧ), ki ga priporoča tudi verli naš Svetec v Novic. 1863 str. 401, velim, da bi bile te besedice menda vsi pisatelji slovenski jako veseli, ako bi se dala s sedanjim „pravopisom“ le „pravo“ pisati. Goli n' (s ternom) nas bode v oči; „an“ ali „no“ (po serbski in ruski, kakor svetuje ondi na str. 417 g. Cigale) pa nam menda tudi ne kaže pisati, zato ker si je oboja pisava z izrekovanjem malo preveč navskriž, da-si imamo „an“ še v vezn. „ampak“, „no“ pa v vezn. „ino“ (in, i = нѧ), v katerih se glasi a, o lepo na polno. Pisavi „nè“, „no“ je pri nas jako na poti tudi nikavnica „ne“ pa naš „domači“ členek „no“.

Da nam rabi cirilica, vem da bi se polastil nekdanjega „нѧ“ nemudoma vsak pisatelj slovenski. Členka „nego“ (starosl. нѧгѧ, нѧжѧ, нѧрѧ; Miklošič. „Lexic.“ 1863. III.), ki rabi za ta pomen (нѧ, δε, vero) še dan današnji tudi Slovencem ob hervaški meji, ki ga izgovarjajo tako kakor njihovi sosedje in bratje onstran Kolpe, namreč: „neg“ (prim. Nar. prip. Valj.) — naj bi se pa ne branil poslej noben pisatelj slovenski, ter ga rabil vsaj „navmes“, — da se ugodí včasí lepoglasju. Ta veznik rabi tudi Slovencem ogerskim; Kuzmič ga piše „nego“.

Pravilo Cigaletovo (str. 417), kako se rabi „anti“, poterjujem tudi jaz, ki sem slišal tako govoriti od „mlad-nog“; pristavil bi samo še toliko, da služi Belim Kranjcem i. dr. za „menda vendar“, „pa menda vendar“, „saj menda“ (gorenski „vsaj“, — pa ne za navadni „vsaj“, wenigstens); n. pr. A. Sosed ne pojde še jutri v Terst. B. Anti pojde. A. Moj brat pojde ž njim. B. Anti ne! (anti ne pojde! anti ni prebogat). A. Letos ne bo dobra letina. B. Anti bo. A. Vse sem povedal. B. Anti nisi. A. Ne vem, kje mi je knjiga. B. Anti se ti ni zgubila! Kako na kratko in lepoglasno namesto: pa se ti menda vendar ni zgubila!

Pisati nam kaže tudi poslej „anti“, ne pa „antè“ ali „an tè“. Po moji misli je zložena ta besedica iz „an“ (нѧ) pa „ti“. Prim. „kak-ti“, „kajti“, dalje herv. „ka[n]o-ti“, „ili-ti“.

Tudi ta lepoglasna domača beseda (anti) je tedaj vredna, da se ji odpró „pisana“ vrata, ter se obogati ž njo knjižni jezik.

Zdaj pa še nekoliko verstic „Učiteljskemu Tovaršu“. V 2. listu t. l. str. 23 je čutil namreč „Uč. T.“, da ni naša sedanja raba veznikov: kakor, kot, ko nič kaj slovanska, ter zaželel, da bi kdo pravo povedal „zastran primerjavnih“ besedic.

Uč. Tovaršu se dozdeva ondi (pod 3), da je „kot“ „vez subjektivna“, ki se rabi le pri „imenih“, n. pr. „bolje vém kot ti“; „če dobro storiš, si mi tako ljub, kot tvoj brat“, — „kakor“ pa da se rabi, kedar se primerja „povedek“ ali „celi stavek“ drugim, n. pr. „bolje bere kakor piše; več si upa, kakor premore“ itd. Ali te misli mu ne moremo poterditi.

Kdor sodi slovenščino, neoziraje se na mater svojo, ta se lovi po temi brez luči; staroslovenščina je zvezda, ki nam sveti v taki temi. Ozirajmo se zato na-njo tudi pri tem premišljevanji. Ne bo pa škodilo, če privzamemo kakor poprej še nekoliko drugih lučic (narečij slovanskih) in sosednih jezikov, ki so tvarjali in še tvarjajo na slovenščino.

Ker se pa vjema tudi v tej stvari serbsčina s staroslovenščino bolj od naše slovenščine, zato jemljimo spet serbsčino za podlago.

Primeri za inakost (neenakost):

Hebr. 11. 25. Serb.: „I volje stradati . . . , nego li imati zemaljsku sladost grijeha.“¹⁾ — Starosl. (Vost.) ima tukaj negъ; Ostrog. neželi; slov. (Jap.) „ku“²⁾, Kuzm. liki; nem. als; bolg. in rus. neželi; č. nežli; p. niželi; gserb. dyžli; dserb. nežli; geršk. ŋ; lat. quam; lašk. che.

Jan. 21. 15. Serb. „Ljubiš li me večma nego ovi?“ Starosl. (rodivnik brez predloga: „pače sihъ“); slov. (Jap.) kakor; Kuzm. liki; nem. als; bolg. (rodivn. s predlogom: „ot[od]tia = ТИЯ); r. neželi; č. než; p. niželi; gserb. dyžli; dserb. nežli; geršk. (rodivn. brez predloga: πλεϊον τουτου); lat. (ablat. brez predl.): „plus his“; lašk. che. (Glej tudi Jan. 5. 36; Mat. 12. 41; Mat. 26. 53; Luk. 9. 13 itd.³⁾)

Primeri za enakost:

Mat. 6. 5. Serb. „Ne budi kao licemjerci“. Starosl. „jako“; slov. (Jap.): ne bodite kakor hinavei; Kuzm. liki; nem. wie; bolg. kato; r. kakъ; č. jako; p. jako; gserb. jako; dserb. ako; geršk. ωσπερ; lat. sicut; lašk. comme.

¹⁾ Po novem sv. pismu slov.: „... temuč je raji izvolil terpeti . . . , ko časno veselje greha imeti“.

²⁾ Tudi Hebr. 11. 26 ima Jap. „ku“ (ko).

³⁾ Slov. sv. pismo l. 1856 ima na zadnjih dveh mestih „ko“, na vseh drugih poprej in pozneje navedenih — razun Hebr. 11. 25 — pa Japeljnovo: „kakor“.

Mat. 6. 10. Serb. „Da bude volja tvoja i na zemlji kao na nebu.“ Starosl. jaka ⁴⁾; slov. (Jap.) kakor; Kuzm. liki; nem. wie; bolg. kakvoto; r. kakъ; č. jako; p. jako; gserb. kajž; dserb. ako; gerš. ȳ; lat. sicut; lašk. come. (Glej tudi Mat. 6. 7; 6. 12; 9. 36 itd.)

Če primerjamo zdaj rabo primerjavnih stavkov v primerih za enakost, vidimo, da služi staroslovensčini in vsem drugim jezikom slovanskim (pa do malega tudi tujim) drugačen veznik nego za inakost; — za enakost namreč: starosl. jako, slov. kakor, serb. kao (kako, kao što) itd., za inakost pa starosl. negъ ali neže[li], serb. nego itd. ali pa rodivnik (v staroslovensčini ⁵⁾ brez predloga, v serbsč. in bolg. pa s predlogom od ali ot), ki se stavi le ondaj, kedar rabi Latince, izpuščaje „quam“ (nego) — svoj „ablat“, Gerk svoj rodivnik brez predloga, Lah pa svoj rodivnik s predlogom „di“ itd. — Tak rodivnik s predlogom od rabi tudi Belim Kranjcem. — Samo v slovenskih primerih za inakost (neenakost) vidimo zmešnjavo: zdaj kakor, zdaj ko = „kot“ ⁶⁾. Naše zmešnjave pa je kriva posebno nemščina. Res da loči sedanja knjižna nemščina v takih izrekih „als“ od „wie“, toda „po domače“ zamenjuje Nemeč, posebno naš sosed, pogostoma „als“ za „wie“ ali za „als wie“: „Er ist grösser wie mein Bruder“ („als wie mein B.) namesto: als mein B. Ravno tako pogostoma pravijo in pišejo še dan današnji „als auch“ namesto „wie auch“.

Te zmešnjave se je navzela nekdanja naša gospôda (posvetna in duhovna) ter jo zatosila v pisarnici pa v cerkvi, kakor marsikaj drugega, tudi med narod, ki gospodari zdaj ondot, koder je izgubil veznik „nego“ (neg'), v obojih takih izrekih brez kakega razločka z vezniki: kakor, kot (ko) ali kakti, ogerski Slovenec pa z „liki“ ⁷⁾, da-si je le-tâ ohranil „nego“ za druge pomene do današnjega dné; — samo da je nekterim „ko“, nekterim pa „kakti“

⁴⁾ Kakoršna (volja), voluntas talis, qualis; jaka' tedaj tukaj pridevno nm. jako'. kakor beremo tudi Mat. 6, 12, kjer ima Vuk ,kao što': kao i mi što opraštamo (kakor tudi mi odpuščamo), ,als auch wir' itd.

⁵⁾ Tudi v ruščini; prim. Jan. 5, 36: boljše ,Joanova'.

⁶⁾ ,Ko' je skrajšan iz ,kakor' (prim. serb. kako — kao) ali pa iz ,kòt', ta pa iz ,kakti', ki rabi še nekterim Slovencem štajerskim; k je izpadel, kakor v serb. ,kao', a se je spremenil v o (prim. kakor = ,koker'), i na koncu se je pà obrusil, kakor v besedah povsod(i), nit (niti = ni), ant' (anti).

⁷⁾ Iz starosl. ,likъ' v sestavah tolik, kolik, enkolik, izlik (na izlih, zum Schein), tudi v besedi lice. Mikl. Lexic. 1863.

ugodnejši nego „kot“; nekteri so si pa priljubili le „kot“ ali pa „kakti“, in ne marajo za veznik „kakor“ celo nič.

Gosp. St—č mi je pravil, da se mu „zdi“, da rabijo ljudje v njegovem rojstnem kraju (ne daleč od Tersta, pa sem pozabil, kako se mu veli) za laški „come“ kakor, za laški „che“ pa kot; ali ni vedel za terdno.

Težko in pretežko je popravljati in popraviti živim jezikom zastarele pregrehe, posebno pa spakedrane veznike; vendar mislimo, da bi se dal staroslovovski „negъ“ (nego, neg') — ki živi še dan današnji med Belimi Kranjci, med herv. Slovenci in med našim najbližim rodom jugoslovanskim v primerjavnih izrekih (v pomenu „ampak“, temuč“, „ali“ itd. pa pri vseh letih in pri ogerskih Slovencih) — polahko vvesti v knjižno slovenščino.

Gospôda so nam mnogo pokazili; naj pomagajo zdaj tudi popravljati, sosebno pa na onih mestih, na kterih se je mila slovenščina nekdaj najbolj kazila, — verli mladi pisatelji slovenski, s peresom po knjigah in časnikih, kakor so že počeli. Slava jim! — Vemo, da nova pisarija ni in ne bo vsem po godu; ali treba je pomisliti, da nima Gorenec v knjižnih rečeh večje pravice od Dolenca ali Notranjca, kranjski Slovenec ne večje od štajerskega, koroškega itd. Zdaj je druga doba nego je bila nekdaj; Slovenci se poganjajo za „ravnopravnost“; zato bodi pravičen najprej Slovenec — Slovencu!

J. Navratil.

Milotinke.

7. Iz žile matere zemlje privrè bistra vodica, ter žubori in se zliva v hladni studenec, čisto ogledalo neba. — Ni li studenec tudi človeško serce, in bistra voda v njem — ljubezen? — Od dne do dne v studenec več vode doteka, dà, če je nikamor ne napeljavaš, predere si sama strugo. Pazi dobro, kako in kam jo naviraš, ker tukaj še je v tvoji oblasti; pa že blizo je hitri potočič, ki se širi in narašča v nevaren hudournik, iz kterega silna reka nastane. Hudournik pa pobira jezove in mostove, reka vasi in mesta! In kaka je nevarnost strasne brezudzne ljubezni?

8. Celo stvarstvo jo slavi, vsako serce jo diše — sveto čisto ljubezen. Brez nje bi bil svet grozen velikanski grob, in človeški rod tma gnjusnih červov v njem. Ali iz naročja večne milosti in slave se je na zemljo spustila, in naše serce je tempelj, v kterem enaka svetnici pred oltarjem — tiho in mirno gori; človeško serce je vijolica, in ljubezen na njenem lieu bliščeča rosna kapljica!

9. Vse naše sanje o preteklosti, vsi naši spomini zdé se mi enaki duhu cvetlic, ki še dolgo v sobi ostane, ko so se bile cvetlice že osule, — zdé se mi enaki odmevu mile glasbe, ki ti še dolgo po ušesih doni, če ravno je glasbe že davno konec. J. G—k.

Nekaj glagolov ponavljavnih na evati,

navadnih po Istri in tudi še po Notranjskem.

(Zapisal iz ljudskega govora J. V.)

Vukevati, vučem	veževati, vežem
strigevati, } strižem	klenjevati, klenem
striževati, }	zapenjevati, zapnem
beževati, bežim	razverževati, razveržem
čuvevati, čuвам	razvrezevati, razvrežim (abfädeln)
jadljevati se, jadim se	govorevati, govorim
kerpevati, kerpam	raščevati, rastem
izpuknjevati, izpuknem	služevati, služim
peljevati, peljem	jahevati, jašem
glejevati, gledam	umiljevati se, milim se
stojevati, stojim	jakeveti se, jačim se (ki je jači)
smejevati se, smejem se	tekevati, tečem
noševati, nosim	lupevati, lupam i lupim
jedevati, jem	igrevati, igram
spevati, spim	teševati, tešem
ženjevati, žanjem	kopevati, kopam
imevati, imam	orevati, orjem
kuhevati, kuham	pijevati, pijem
zazvedrevati se, vedri se	metevati, metem
šijevati, šijem	mečevati, mečem
šepļjevati, šepam	najdevati, najdem
razperčevati, razpertim	puhevati, pušem
meševati, mesim	virednjevati, redim (redko)
noševati, nosim	pletevati, pletem
perevati, perem	liževati, ližem
zbujevati, zbudim	leževati, ležim
predevati, predem	klečevati, klečim
posujevati, posudim	mičevati, mičem
darevati, darnjem	klačevati, klatim
sajevati, sadim	gorevati, gorim
sajevati, sedim	piševati, pišem
kličevati, kličem	rugevati se, rugam se itd.

Glagoli nedoveršeni, izpeljani od imen na uh in us, imajoči pomen gerdivno povečajoč, ki so večidel napravljeni od glagolskih korenov, n. pr.: pačiti, pačuh, pačuhati, pačuhevati; mleti, meljuh, meljuhati; valjati, valjuh, valjuhati; varati, varuh, varuhati; požerati, požeruh, požeruhati; — grabiti, grabus, grabusati, grabuševati; gnjiti, gnjus, gnjusati, zagnjuševati.

P a z k a. Imena na uh in us se po Istriji še povečujejo na ina; n. pr.: kavran, kavruh, kavrušina; konj, konjuh, konjušina; jarac, jaruh, jarušina; tepuh (Verleumder), tepušina; terbuh, terbušina; grabus, grabušina; obrus, obrušina.

Glagoli opetovavni pesniški na ačati, ečati, ičati, ki se v prostem govoru redko, v narodnih pesmah pa mnogo po Istriji čujejo: n. pr. nisan prišal kolo ostavljačat, neg' san prišal divojku zbiračat; taki su: govorečati, kunečati, (kunem, kolnem), videčati, hodečati, pravečati, kitaru zvonečati, hvalečati, sprobleječati (blejati) gustičati (gusto), metličati (metla). Takovi glagoli so napravljeni od glagolskih imen na ač, ee, ženski ica: ostavljač — ostavljačati, govorec — govorečati, hvalec — hvalečati, metlica — metličati.

Staroslovensko berilo.

Starjenje sveta.

(Iz F. Miklosičevega starosl. berila.)

И вѣдѣ богъ, ꙗко добро. **И** рече богъ да прозвѣнеть земля травѣ съннѣ съжштѣ съма по родоу и по подобню и дрѣво плодовито твораште плодѣ, ꙗмоуже съма ꙗго въ нѣмь по родоу на земли. и бысть тако. и прозвѣ земля травѣ съннѣ съжштѣ съма по родоу и по подобню и дрѣво плодовито твораште плодѣ, ꙗмоуже съма ꙗго въ нѣмь по родоу на земли. и вѣдѣ богъ, ꙗко добро. и бысть веуеръ, и бысть за оутра, днь третнн. и рече богъ да бждета свѣтлѣ на тврѣдн небеснѣн просвѣштати земля и разажуати между днѣмь и ноштнѣ. и да бждета въ знаменнн и въ врѣмена и въ дннн и въ лета. и да бждета въ просвѣштеннн на тврѣдн небескѣн ꙗко свѣтннн по земли. и бысть тако. и сътвори богъ обѣ свѣтлѣ величѣн, великоѣ свѣтло въ наухаткѣ дннн и свѣтло мньшеѣ въ наухаткѣ ношнн, и звѣзды. и поставн

И БОГЪ НА ТВОРЪДН НЕБЕСЪНЪЙ, ИМО СВЪТНТИ ПО ЗЕМАН И ВЛАДАТИ
ДЪНЕМЪ И ПОШТНЪЖ И РАЗДЪУАТИ МЕЖДУ СВЪТОМЪ И МЕЖДУ
ТЪМОМЪ. И ВЪДЪ ВОГЪ, ИМО ДОБРО.

Narodske pesmi.

I.

Tiček leti, tiček leti,
Tičica za njim leti;
Vzemi mene, vzemi mene,
Ti predrobni tiček moj!

Kaj čem s tobom, kaj čem s tobom,
Ti predrobna tičica?

V moju hižu, v moju hižu,
V to predrobno ternjiče?

Moja hrana, moja hrana
Ti predrobni červeki,
Mojo vino, moje vino,
Ta prevakna vodica!

II.

Dober večer majka,
Stara, stara majka,
Jeli bi mi dali
Siromaku stana?
Ne morem dati stana,
Puna hiža svatbe
Dober večer šina,
Stari starišina!
Jeli bi mi dali
Siromaku stana?

Morem dati stana,
Siromaku stana:
Jankico v hižicu,
Konjiča v štalicu
Jankici pečenke,
Konjiču detelke,
Jankici žganjice,
Konjiču vodice.
Jankici postelko
Konjiču detelke.

Zap. v Mirkovicah M. L. Rogacki.

Besednik.

Slovenske pesmi. Složila in posvetila čast. go-
spodu Dav. Terstenjaku brata doktorja Benjamin in
Gustav Ipavca. V Celji založil J. Tarmon, knjigoteržec.
II. zvezek. — Na polji slovenske glasbene umetnosti sta si zraven
rajnega Riharja in D. Jenkota nedvomno brata doktorja Ipavca po
svojih izverstnih skladbah prvo častno mesto zavzela. To nam
spričuje tudi njuno najnovejše delo, „slovenskih pesem“ drugi zve-
zek, ki obsega osem skoz in skoz v slovanskem duhu zloženih
pesem. Štiri med njimi: Pobratimija, Slovenka, Sirota in
Napitnica so prekrasni samospevi, štiri pa: Molitev, Obljuba,
Na ples in Zagorska četverospevi enake vrednosti. Naj se
vdomači to krasno delo slovenske umetnosti kmalo v srcih vseh
pevoljubih Slovencev! Cena mu je 80 nkr.

Pesnice Franceta Kosmača. V Zagrebu natisnil K. Albrecht 1864. — Pod tem naslovom je prišel na svitlo snopiček slovenskih pesmic, ki je je zložil prenašlo zamerli in nadepolni osmošolec Fr. Kosmač z Goriškega. Zbral in na svitlo jih je dal, da postavi svojemu rojaku in prijatelju v sercu slov. mladine spominek, g. M. Ternovec, pravnik zagrebške akademije. Prebravši je moramo očitno spoznati, da je bil mladi pesnik s pevsko žilo obdarjen, kakor nektere pesmice lepo spričujejo; zamolčati pa tudi ne smemo, da manjka nekterim še potrebne vgodnosti v zapopadku in v obliki. Veljajo 20 nkr.

* Slovenski pisatelj g. A. Kos, pravnik kr. zagrebške akademije, je poslovenil nektere glediščne igre iz hrovaščine in je misli v posameznih snopičih na svitlo dajati. Vsak snopič bode obsegal 2—4 pole, cena vsaki poli bode 5—6 krajcarjev. Pervi snopič pride berž v natis, kedar se oglasi potrebno število naročnikov. Ker je gledišče glavni pripomoček za razvitek pravega narodnega življenja, torej ni dvomiti, da priteče g. izdajatelju dosti podpornikov iz vseh slovenskih krajev! Želimo, da g. Kos čversto nadaljuje, kar je g. Drobnič tako lepo pričel in nam posloveni prav lepih jedernatih igrokazov, tudi iz ostalih slovanskih narečij.

* Z 21. vezkom, ki se je ravno kar razposlal, doveršena je III. šestka „Cvetja iz domačih in tujih logov“, po kateri je obogatela naša književnost zopet s štirimi novimi deli. Četerta in menda poslednja šestka se prične mesca vinotoka. Kakor vsa lepoznanška literatura našla je tudi III. šestka največ podpore med rodoljubno mlajšo duhovščino in med dijaško mladino. Štelo je Cvetje III. šestke 560 naročnikov, in sicer: v ljubljanskem semenišču 50, v mariborskem 35, v goriškem z goriškimi dijaki vred 70 in v celovškem 12; ljubljanska gimnazija jih je prejemale 91, mariborska 48, novomeška 43, varaždinska 16, celjska 12, celovška 13, (goriško glej zgorej); sl. ljublj. čitavnica 16, g. prof. Erjavec v Zagrebu 10 in g. modroslovec Umek na Dunaji 10; naravnost po pošti se ga je razpošiljalo 89 iztisov; 45 so ga pa prejemale razne bukvarnice v Celju, Celovcu, Gorici, Ljubljani in v Mariboru. Preserčna hvala vsem podpornikom slovenskega slovstva!

Vabilo na naročbo.

S prihodnjim mescem se prične II. polletje; prijazno torej vabimo na naročbo vse dozdanje podpornike, katerim je s pričujočim listom polletno naročilo poteklo, pa tudi druge prijatelje domače lepoznanške književnosti; novim naročnikom moremo postreči še z ysemi listovi pervega polletja po znižani ceni (za 1 gld.). Kakor doslej verstilo se bode v njem tudi v prihodnje lepoznanško in podučno berilo.

Polletna naročnina s poštnino vred znaša 1 gld. 50 nkr., v Celovcu 1 gld. 35 nkr., za učence gimnazijalnih in realnih šol, kakor doslej, pa za vsacih 10 iztisov 12 gld. Ob šolskih praznikih morejo vsi učenci viših in srednjih šol (tudi dijaki, ki ga med letom vsi skup v enem zavitku dobivajo) brez daljšega plačila posamezne liste na svoj dom prejemati, samo tega prosimo, da nam pošljejo vsaj pred koncem mesca julija svoj popolni nadpis s poslednjo pošto vred (dvakrat pisan, da se more koj na zavitek prilepiti). Naročila z denarjem naj se nam pošljejo najprej ko je mogoče ali pa vsaj naznanila naročbe, da še pred začetkom julija zvemo, kdo ostane Glasniku še v prihodnje podpornik, da pošiljatev ne zaostane. Naj najde naš edini lepoznavski list pri vseh prijateljih lepoznavske književnosti zadostne podpore!

V. Celovcu 1. junija 1864.

Vredništvo.

Uganjka zastavice v 3. listu.

Narod naš je dolgo moral spati,

Ali krepko zdaj zbudil se je:

Po vseh krajih Slava naša mati,

Radostno in močno giblje se.

Enakopravnost tirja narod zdaj,

Ju močno geslo njeno je naprej.

In geslo je naprej.

Pervi jo je uganil (uganjka je nam prišla prva v roke) in naj prejme II. ali III. šestko „Cvetja“ g. G. Krek, pravnik v Gradcu; za njim po redu čast. gospodje: M. Poč v Ljubljani; Vidrih J. v Celovcu; Vesel J. v Ljubljani; Fr. Škrabec St. na Tersatu; J. Stanič na Reki; J. Pretner v Gorici; Fr. Sitar v Ljubljani; J. Peternel v Gorici; J. Vraz v Pilštanju; J. Tanšek v Ljubljani; Fr. Brelih v Mariboru; P. L. Ziherl v Nazaretu; Fr. Petrovčič v Ljubljani.

Listnica.

G. A. Z. v B. Prejeli. — G. M. S. v G. Hvala; prosimo večkrat kaj enacega; v kratkem se porabi. Krajše narodske pripovedke in pesme, popolnoma po ljudski govoricu zapisane, so velike važno ti za jezikoslovje; radi je bomo razglaševali, če jih nam kdo kaj pošlje; g. K. Geroldu, knjigarju na Dunaji. Glasnik je za vse leto naročen; 1 gld. 60 kr. smo pa zapisali za leto 1865; — sl. slovanski kavarnici na Dunaju: S zadnjo pošiljatvo je Gl. naročen za vse leto 1864. — G. V. M. v Kr. Hvala; porabi se kmalo; pismo berž poslali. — G. Drag. K. v B. Pride berž za D. na versto; hvala. — G. J. M. v L. Dve pesmici se kmalo porabite; namesto zgolj erotičnih prosimo drugih. — G. G. K. Hvala.

Na znanje. „Rastlinstvo“ se razpošlje tekočega mesca naročnikom posameznih iztisov z „živalstvo m“ vred in bode veljalo 65 nkr.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič, tiska pa J. & Fr. Leon,